

С. В. Пілюк

*к. ю. н., доцент кафедри конституційного
права та правосуддя*

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Адвокатуру традиційно відносять до сфери суспільних відносин, що регулюються національним правом. Водночас зростан-

---

ня ролі міжнародного права, зумовлене процесами глобалізації та міждержавної інтеграції, спричинює посилення впливу норм і принципів міжнародного права на національне законодавство. Відбувається своєрідна інтернаціоналізація правового регулювання та уніфікація правових норм різних держав. У зв'язку з цим, питання міжнародно-правового правового регулювання таких відносин набувають актуальності. Детальний аналіз норм міжнародного права, відповідності національного законодавства, дає можливість зробити висновки щодо досконалості, перспективи і напрямки розвитку українського національного права.

Формулювання національних стандартів адвокатури повинно відбуватися з урахуванням: результатів наукових і практичних досліджень; міжнародних і регіональних стандартів; правил, норм та інших актів, що стосуються прав і свобод людини та їхнього захисту; прогресивних національних стандартів адвокатури зарубіжних держав; судової практики національних і міжнародних судів; інших видів юридичної практики; прогресивних традицій і звичаїв адвокатської діяльності України та інших держав. Це, зі свого боку, дасть змогу уніфікувати міжнародні стандарти організації та діяльності адвокатури, обрати й оптимізувати комплекс правил адвокатської діяльності, встановити підвищені професійні вимоги до адвокатів і діяльності адвокатури, порівняно з уже досягнутим рівнем [1, ст. 56].

Міжнародні (універсальні) та європейські (регіональні) стандарти здійснення адвокатської діяльності сьогодні не тільки встановлюють загальні правила поведінки адвоката під час виконання ним професійних обов'язків, але і врегульовують питання захисту професійних прав адвокатів.

Слід зазначити, що з появою таких організацій, як Рада юристів та правничих спілок Європи (Council of Bars and Law Societies of Europe), Міжнародна комісія юристів (International Commission of Jurists) та Міжнародна асоціація юристів (International Bar Association) координація правозахисників вийшла на новий рівень, адвокатська професія стала більш захищеною [2]. У свою чергу, не можна не відзначити активну взаємодію Національної асоціації адвокатів України з зазначеними інституціями з метою

захисту прав адвокатів України від порушень з боку, насамперед, держави.

Міжнародні стандарти адвокатської діяльності зазначені в таких документах, як Основні положення про роль адвокатів, прийняті на VIII конгресі ООН у 1990 році, Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила), прийняті в 1985 році, Мінімальні стандартні правила поведінки з ув'язненими, прийняті на першому конгресі ООН щодо попередження злочинності та поведінки з правопорушниками – 1955 року, Стандарти незалежності юридичної професії Міжнародної асоціації юристів, прийняті у 1990 році, Загальний кодекс правил для адвокатів Європейського співтовариства, прийнятий у 1988 році тощо.

Так, згідно із Загальним кодексом, міжнародна діяльність адвоката включає: професійні контакти адвокатів країн-членів за винятком контактів, здійснюваних адвокатами однієї країни; професійну діяльність адвоката однієї з держав-членів, здійснювану ним в іншій державі-члені, незалежно від його фізичного перебування в цій державі. Загальними вимогами щодо здійснення адвокатом професійної діяльності визнаються: незалежність і відсутність будь-якого впливу на адвоката як у судових провадженнях, так і в позасудових справах; неупередженість у суді; дотримання стандартів заради інтересів клієнта, які превалюють перед власними інтересами адвоката; дотримання професійних честі, гідності та порядності; конфіденційність збереження усіх відомостей, які стали відомі в процесі здійснення адвокатської діяльності [3].

При цьому, здійснюючи міжнародну діяльність, адвокат з іншої держави-члена може бути зобов'язаний дотримуватися професійних правил держави-члена перебування у разі участі у судових слуханнях у справі, зобов'язаний дотримуватися правил поведінки, прийнятих у цьому суді, зберігаючи належну повагу і ввічливість до суду, захищати інтереси клієнта чесно і безстрашно.

Кодексом також окреслено порядок дій при вирішенні спорів між адвокатами різних держав-учасниць. Зокрема, адвокат не

повинен вчиняти будь-яких юридичних дій, спрямованих проти колеги з іншої держави-члена, без попереднього повідомлення асоціації адвокатів або правового товариства, членами яких вони обидва є.

Крім цього, слід приділити увагу розробці Комітетом експертів із захисту адвокатів проекту Європейської конвенції про захист прав адвокатів, що знаходиться на завершальній стадії, а текст в подальшому буде переданий на затвердження до Ради Європи. Майбутній міжнародний акт встановлює набір мінімальних стандартів, що застосовуються до права адвоката вільно здійснювати свою професійну діяльність, а також забезпечують захист та незалежність професії.

На відміну від інших міжнародних актів, Конвенція несе обов'язковий характер та зможе передбачити конкретний механізм контролю за її дотриманням. Часто держави не виконують належним чином свої обов'язки щодо забезпечення дотримання гарантій адвокатської діяльності через неналежне розслідування фактів спричинення тілесних пошкоджень, зникнень адвокатів або знищення їх майна, використання дисциплінарного провадження як методу тиску щодо адвокатів, порушення адвокатської таємниці в ході проведення обшуків і виїмок тощо. Все це відбувається через відсутність ефективного механізму контролю за втручанням держав в діяльність адвокатів.

Варіантом такого контролю може стати механізм надання періодичних доповідей державами Парламентській асамблеї Ради Європи щодо стану дотримання прав адвокатів в країні. При цьому наголошується, що має бути передбачена можливість для представників громадянського суспільства і професійних об'єднань адвокатів направляти свої власні альтернативні доповіді про дотримання державою зобов'язань щодо захисту професійних прав адвокатів [4]. Що стосується переліку прав і гарантій діяльності адвокатів, який буде міститися в Конвенції, то він буде визначений з урахуванням вже існуючих міжнародних стандартів і безпосередньо Рекомендацій № Rec (2000) 21 від 25 жовтня 2000 року про свободу здійснення професії адвоката [5]. Проте в Конвенції ці положення будуть деталізовані та конкретизовані.

Література

1. Вільчик Т., Святоцька В. Міжнародні стандарти адвокатури: проблеми імплементації у національну правову систему. *Право України*. 2019. № 12. С. 54–69. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18763/1/54-69.pdf>
2. Власюк В. Адвокати України, ООН та міжнародне право. URL: <https://unba.org.ua/publications/3385-advokati-ukraini-oon-ta-mizhnarodne-pravo.html>
3. Загальний кодекс правил для адвокатів Європейського співтовариства : прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text
4. Про розробку Європейської конвенції про професію адвоката : доклад пані Саєн Лаей-Багіо. *Вісник Одеської адвокатури*. 2020. № 1. URL: <https://unba.odessa.ua/wp-content/uploads/2018/06/voa-1-2018-OBL-3.pdf>
5. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів : Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи 25 жовт. 2000 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf